

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic

Volume 11/20 Fall 2016, p. 663-666

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11194>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

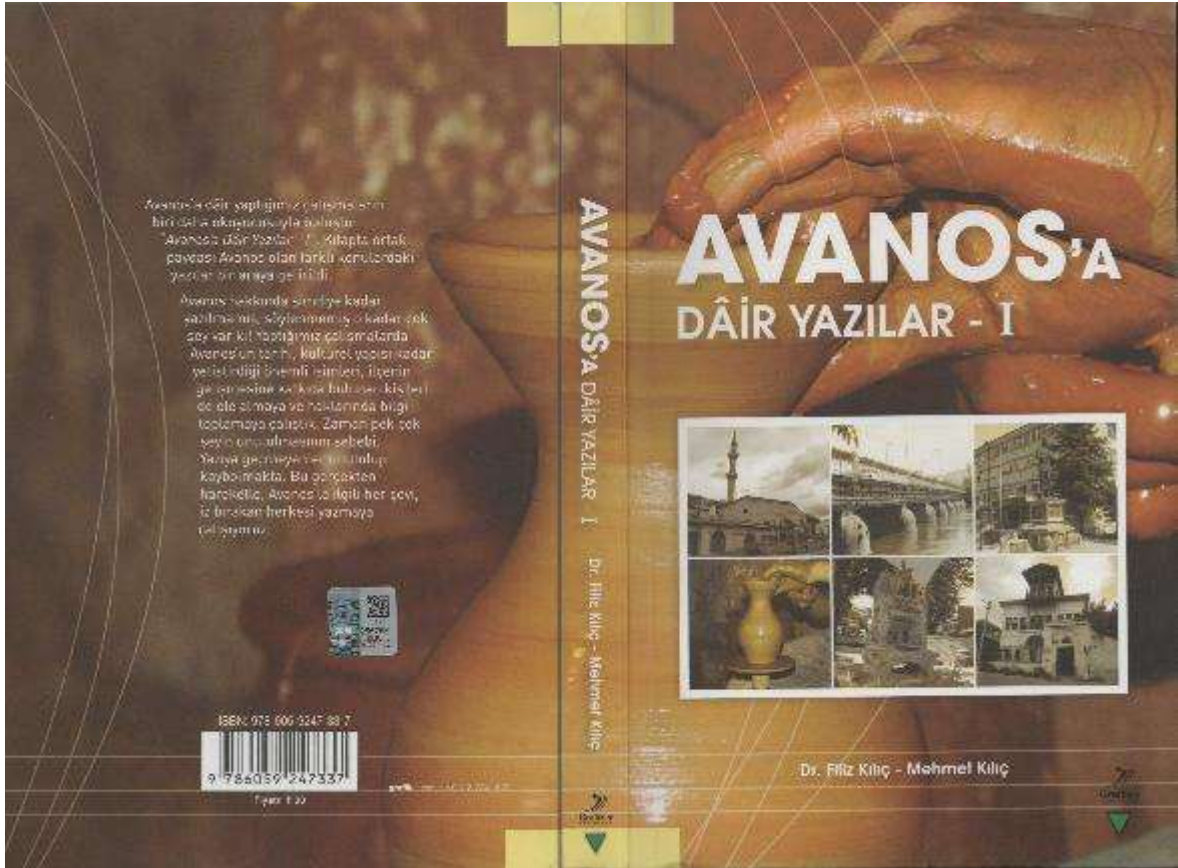
✍ Received/Geliş: 23.11.2016

✓ Accepted/Kabul: 18.12.2016

This article was checked by iThenticate.

KILIÇ, FİLİZ, MEHMET KILIÇ (2016). AVANOS'A DÂİR YAZILAR - I. ANKARA: GRAFİKER YAY. 260 S. ISBN 978-605-9247-33-7

Şerife ÖRDEK*

* Arş. Gör., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, El-mek: serifeordek@nevsehir.edu.tr

*Rıhtımın var, yolların dar, köprün var,
Gönlün kış, yaz Erciyes'ten kar umar,
Her esen yel sana umutlar sunar,
Sevgi selam bizden sana Avanos.*

*Halıların balya balya yollarım,
Çanak yükler kamyonuna, sallarım,
Gurbette de seni arar kollarım,
Varlığınla öğünürüz Avanos.
Abdullah Yılmaz Sağlık*

Kapadokya'da yazılı tarih Hititlerle başlar. Tarih boyunca ticaret kolonilerini barındıran ve ülkeler arasında ticarî ve sosyal bir köprü kuran Kapadokya, İpek Yolu'nun da stratejik güzergâhlarından birini oluşturur. Kapadokya'nın önemli yerleşim alanlarından biri de Avanos'tur. İlçe Hititler devrinde *Zuwinasa*, Asurlular ve erken Hristiyanlık döneminde *Venasa* isimleriyle bilinir. Selçuklular devrinde ise *Evenuz* olarak tanınmaktadır¹. Avanos, tarihi, kültürel yapısı, jeolojik oluşumlarının yanı sıra geleneksel el sanatlarıyla da ön plana çıkmaktadır.

Avanos, geçmiş dönemlere ait sahip olduğu değerlerle tarihin merkezi gibidir. Her geçen gün daha detaylı bir şekilde araştırılması gereken bir birikime sahiptir. Kendisi de bir Avanoslu olan Prof. Dr. Filiz Kılıç ve eşi Mehmet Kılıç tarafından yoğun araştırmalar, incelemeler ve röportajlar sonrasında hazırlanan *Avanos'a Dâir Yazılar - I* adlı kitapta Avanos'un unutulmaya yüz tutmuş değerleriyle karşılaşırız. İlçenin kültürel yapısını, yetiştirdiği şahsiyetleri ve yaşanmış bir takım olayları bugüne aktarmak için kaleme alınan bu kitap, aslında Avanos adına bir başlangıç olup hâlâ devam etmekte olan bir projenin ilkidir. Eserin yazarları ön sözde kitapla ilgili şunları söylemektedir; *Avanos hakkında şimdiye kadar yazılmamış, söylenmemiş o kadar çok şey var ki! Yaptığımız çalışmalarda Avanos'un tarihi, kültürel yapısı kadar yetiştirdiği önemli isimleri, ilçenin gelişmesine katkıda bulunan kişileri de ele almaya ve hakkında bilgi toplamaya çalıştık. Zaman pek çok şeyin unutulmasının sebebi. Yazıya geçmeyenler unutulup kaybolmakta. Bu gerçekten hareketle, Avanos'la ilgili her şeyi, iz bırakan herkesi yazmaya çalışıyoruz.*

Okuyucularını zaman tüneline keyifli bir yolculuğa çıkaran bu çalışmanın içinde Avanoslu şahsiyetlere, ilçenin gelenek ve göreneklerine, bazı tarihî mekanlara, yaşanmış olaylara, kimi meslek ve meslek erbabına dâir 22 yazı yer almaktadır. Bu yazılar sırasıyla şu şekildedir;

“Avanos'ta Çanak, Çömlekçi Bir Aile: Kunduracıoğulları, Özkonaklı Bir Aile: Eliçinler ya da İmamoğlu Sülalesi, Avanos'ta Evlilik Âdetleri, Çinoğlu Mehmet Efendi, Avanoslu Şeyh Sait, Göynüklü Âşık Numan ve Şiirleri, Avanos'ta Defçi Kadınlar, Avanos'un Resmini Çeken Fotoğrafçı: Mustafa Taşkın, Avanos'un Resmini Çizen Bir Öğretmen: Muharrem Gürdal, Avanoslu ya da Avanos'ta Görev Yapan Cumhuriyet Nesli Bazı Öğretmenler, Hamid Zübeyr Koşay ve Avanos'la İlgili Halkbilim Çalışmaları, Osmanlı'da Lülecilik ve Avanos'ta Lüle Üretimi, Yeni Bir Avanos Türküsü ve Bazı Tekerlemeler, Yandak Kelimesinin Avanos'ta Kullanılışı, Abdullah Rıza Ergüven'in Erciyes Dergisinde Yayınlanan Bir Şiiri, Avanos'ta Tarihi Bir Mekan: Yeşilbaş Camii, Avanos'ta Köşk Minareli Camiler, Avanos Mezarlığı,

¹ Kılıç, Filiz - Tuncay Bülbül (2014). *Biyografik Kaynaklara Ve Sicill-i Ahvâl Kayıtlarına Göre Osmanlı Yönetim Ve Aydınlanmasında Avanos*. Avanos Sempozyumu Bildirileri (23-25 Ekim 2014). Ankara: Grafiker Yay. S. 339. Yıldırım, Yakup (2006). *Avanos Kenti*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. S. 36.

Avanos'ta 1968 Yılı Belediye Başkanlığı Seçiminin Hikayesi, Avanos-Himmetdede Yolunun Açılması, Avanos'un Tarihi Sokaklarının Adı Neden Değiştirildi?, Avanoslu Şair Öğretmen Abdullah Yılmaz Sağlık'ın Hayatı ve Bazı Şiirleri."

Eserde yer alan bu 22 yazı, biyografik yazılar, gelenek ve göreneklere ilişkin içerikler, tarihî mekanlara dâir bilgiler, yaşanmış bir takım hadiseler, kimi meslek ve meslek erbablarını anlatan yazılar olmak üzere 5 kategoride değerlendirilebilir.

Avanos meydanındaki çanakçı heykeliyle günümüzde adını yaşatan Hacı Ömer Taşkın'ı ve kardeşlerini *Avanos'ta Çanak, Çömlekçi Bir Aile: Kunduracıoğulları* adlı biyografik yazı sayesinde yakından tanıyoruz. Hacı Ömer Taşkın çalışma azmi, iş disiplini ve ortaya koyduğu eserlerle örnek bir şahsiyettir. Ardından *Özkonaklı Bir Aile: Eliçinler ya da İmamoğlu Sülalesi* başlıklı yazıda önemli din âlimleri ve din adamları yetiştirmiş olmasıyla bilinen ve İmamoğlu sülalesi ya da Eliçinler olarak tanınan bir ailenin değerli üyeleriyle buluşuyoruz. Öte yandan döneminde yazdığı şiirlerle "Yedigün Şairleri" arasında yer alan Avanos'ta doğup büyümüş şair ve yazar Abdullah Rıza Ergüven'in Erciyes dergisinde yayımlanan Ata'nın aziz ruhuna ithafen yazdığı güzel şiiri okuyucularını farklı dünyalara götürmektedir. Eser, emekli öğretmenler Hanife İnce ve Ali İnce'nin ağzından kağıda dökülen yeni bir Avanos türküsü ve tekerlemelerle, Çinoğlu Mehmet Efendi, Avanoslu Şeyh Sait, Göynüklü Aşık Numan, Defçi Kadınlar, Mustafa Taşkın, Muharrem Gürdal, Avanoslu ya da Avanos'ta Görev Yapan Cumhuriyet Nesli Bazı Öğretmenler, Hamid Zübeyr Koşay, Abdullah Yılmaz Sağlık ve daha nice Avanoslu değerli şahsiyetlere dâir birçok biyografik yazıyla okuyucularını buluşturmaktadır. Bu yazılar bizlere Avanos'un değerli aileleriyle ve yetiştirdiği önemli şahsiyetleriyle buluşma imkânı verdiği gibi yeni nesillere de sahip oldukları değerleri farketme fırsatı sunmaktadır.

Gelenek ve görenekler içerisinde değerlendireceğimiz *Avanos'ta Evlilik Âdetleri* başlıklı yazıda kız isteme, söz kesme, nişan, düzen düzme (bedesten bozma), düğün, asbap giydirme, hamam, kınacı, gelin alayı, gerdek, gale, böğür kaldırma, kız arkasına gitme gibi Avanos'un evlilik âdetlerine dâir unutulmaya yüz tutmuş ritüelleri görülmektedir.

Bazı tarihî mekanlara dâir yazılarda ise ilk olarak Avanos'un en eski camilerinden olan ve Yeşilbaş Ağa tarafından yaptırıldığı öğrenilen Yeşilbaş Camii ile karşılaşılacaktır. Yazıda camiinin yapılış ve onarım tarihi, içinde ve dışında yer alan kitabeler hakkındaki bilgiler bulunmaktadır. Yeşilbaş Camii'nin içerisindeki kitabenin uzun yıllar Avanos'ta merak edildiğini ve ilçeye yeni gelen imamların birçoğuna ya da başka bir şehirden ziyarete gelen üniversite hocalarına bu kitabenin okutulmaya çalışıldığı bilinmektedir. Bu kitabe halk tarafından okunamıyor, fakat her zaman kitabede ne yazıldığı merak ediliyordu. Kitabede Fâzıl mahlaslı bir şâirin güzel bir şiirinin yer aldığı ilk defa bu eserden öğrenilmektedir:

*Dilâ nev-câmi'-i dil-cûya gel şâyeste-i ta'zîm
Edâ kıl penc evkâtı idegör şevk ile tekrîm*

*Bunun bânisi Sersebzi Ağa Hâtem-i sâni
Muvaffak oldu bu hayra ne ra'nâ eylemiş tersîm*

*Hulûs-ı kalb ile kıldı bu ma'bed-hâneyi ihyâ
Ümîdim defter-i a'mâline hayrı ola tevsîm*

*Kemâl-i ihtiyâcın gûş idicek karye âhînin
Tevakkuf etmedi asla edipdir şükr ile tanzîm*

Turkish Studies

*Ne dirsın bâni-i câmi' tamâm olmazdan akdemce
Ecel sayyâdına ol murg-ı cânın eyledi teslîm*

*Düşürse Fâzılâ bâ-ta'miye târîh-i ra'nâsı
Livechillâh edip inşâ bu Beytullâh-ı İbrâhîm*

Yeşilbaş Camii'nin ardından Avanos ve köylerinde bulunan köşk minareli camiler hakkında verilen bilgileri görsellerle birlikte okuma ve görme fırsatı buluyoruz. Sonrasında ise Avanos Mezarlığındaki eski mezarlar ve bu mezarların kitabelerinin Latin harflerine aktarılmış ve açıklamalarının yapılmış olduğu görülmektedir. Böylelikle kitabelerdeki bilgilerin zamana yenik düşmesine engel olunmuş ve Avanos halkını, Avanos hakkında çalışma yapan araştırmacıları geleceğe dâir umutlandırıcı bir durum ortaya çıkmıştır.

Yaşanmış bazı olaylar içerisinde ilk olarak Avanos-Himmetdede yolunun hizmete açılması göze çarpmaktadır. Cumhuriyetin ilk yıllarında birçok yerleşim yerinde olduğu gibi Avanos'ta da ulaşımın güç olduğu bilinmektedir. Hem halkın desteği hem de dönemin ileri gelenlerinin yardımıyla "Kaymakam Yolu" olarak da bilinen Avanos-Himmetdede yolunun açılmasının ilçe ve ilçe halkı için ne büyük önem arz ettiği bu yazıda ayrıntılarıyla görülmektedir. Ardından eserde 1968 yılında yapılan belediye başkanlığı seçiminin hikayesi ve Avanos'un tarihi sokaklarının adı konusunda kaleme alınan yazılar da bizleri zaman tüneline bir yolculuğa çıkarmakta ve düşündürmektedir.

Avanos'ta var olan kimi meslek ve meslek erbabları konusu da eserde değinilen hususlar arasındadır. Lüle üretiminin tütünün ülkemizde keyif maddesi olarak içilmesiyle birlikte ortaya çıktığı ve birçok şehrimizde lüle atölyeleri açıldığı *Osmanlı'da Lülecilik ve Avanos'ta Lüle Üretimi* başlıklı yazıda görülebilir. Kitapta yer alan bu yazıdan özellikle Edirne, Ruscuk, Avanos ve Lüleburgaz'da yapılan lülelerin diğerlerine oranla daha kaliteli olduğu ve bu ilçede lüle yapan ustaların var olduğu hatta "Lüleci" soyadını taşıyan bir ailenin olduğu öğrenilmektedir. Yine bu yazıya göre Avanos'ta lüle sözcüğü sadece tütün içiminde kullanılan bir alet ismi olarak değil çanak çömlek imalatının genel ismi olarak da kullanılmaktadır.

Sonuç olarak içerisinde Avanos'a dair birçok yazı barındıran bu çalışma bizleri Avanos'ta unutulmuş ya da unutulmaya yüz tutmuş değerlerle ve yaşanmışlıklarla bir araya getirmektedir. Bu kitabın en önemli noktası yazıların birinci ağızdan ya da ailenin diğer bireylerinden alınan doğrudan bilgiler doğrultusunda yazılmasıdır. Ayrıca eserin içerisindeki bilgilerin birçoğunun aile albümlerinden alınmış fotoğraflarla süslenmiş olması da kitaba ayrı bir değer katmaktadır. Bugüne kadar Avanos'la ilgili yazılan birçok yazı, kitap ve makalede ilçenin daha çok turistik açıdan öneminin vurgulandığı görülmektedir. Avanos'un yetiştirdiği şahsiyetlere ve sahip olduğu değerlere çok yer verilmemiştir. Bu çalışmayı diğerlerinden farklı kılan ilçenin geçmişten günümüze sahip olduklarıyla bizleri buluşturması ve hafızaları tazelemesi olmuştur. Şehirlerin ve ilçelerin geçmişteki kültürel birikimini ortaya koyan bu tür çalışmaların şehir kimliklerinin oluşmasına katkı sağlayacağı açıktır.

Avanos'a dair yazıların devamının ivedilikle gelmesi dileklerimizle Prof. Dr. Filiz ve Mehmet Kılıç'a teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Ördek, Ş. (2016). "KILIÇ, Filiz, Mehmet KILIÇ (2016). Avanos'a Dâir Yazılar - I. Ankara: Grafiker Yay. 260 s. ISBN 978-605-9247-33-7", *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, Volume 11/20 Fall 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11194>, p. 663-666.

Turkish Studies

*International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/20 Fall 2016*